

ג ל י ר נ ו ת ל ע י ר ו ן ב פ ר ש ו ת ה ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
שנה שש עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

נח (תשי"ז)

ט א - ז

הערה: בשבעה פסוקים אלה דגו גם הגליונות בה תשי"ט, תשי"ז, עיינו שם.
למלים "מיד כל היה אדרשנו" הוקדש כל גליון נח תשי"ח.

א. הסוה את הסדר בו מובאים הברואים בברכה לאדם בפ' בראשית לסדר שבו הם מובאים בברכה שנאמרה לנח אחרי המבול.

לאדם	בר' א' כ"ח	ורדו	בדגת הים	ובעוף השמים	וכל החיה הרומשת יל הארץ
לנח	נח ט' ב'	ומוראכם והחכם יהיה	על כל תית הארץ	ועל כל עוף השמים	בכל אשר ירא מוש האדם

התוכל להסביר את סבת השוניים שבסדר בו הובא הנבראים כאן וכאן.

(עצה טובה: למתעניינים בשאלה זו: עיינו מאיד ויס: על ארבעה מזמורי תהלים בספר: "מעיונות" כרך ה', הוצאת המחלקה לחנוך ותלבות תורניים של ההסת. הציונית, ירושלים תשי"ז, עמודים 99-100, שיש בו השואה מדויקת בין הפסוקים בראשית א' כ"ו; א' כ"ח; ב' י"ט, ב' כ'; תהלים ח' ו' ופסוקנו.)

ב. ה ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם.

רש"י ד"ה ומיד האדם: מיד ההורג במיזיד ואין עדים.
" מיד איש אחיו: שהוא אוהב לו כאח ודרגו שונג - אני אדרוש, אם לא יגלה ויבקש על עונו למחל, טאף השונג צריך כפרה, ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנע, הקבה"ו דורש ממנו, כמו שדרשו רבותינו במסכת מכות "והאלוהים אנה לידו" - הקבה"ו מזמנם לפונדק אחד וכו'.

וע' שמות כ"א רש"י ד"ה האלוהים אנה לידו.

הכתב והקבלה ד"ה ומיד האדם: כפל לשון "אדם" ו"איש", גם חבר אליו מלת אחיו. נראה לי שיש שני אנפני רציחה: אם לדעת הנרצח לנקום נקמתו ממנו; או לקחת ממנו וכדומה. אם לסובת הנרצח כשהוא משוקע בצער גדול ויבחר מות מחיים, כאבימלך שאמר לנער (שופטים ט'): "שלוף חרבך ומותחני". וכטאול לעמלק: "עמד נא עלי ומתתני" (שמואל ב' א'); על שני אלה דבר הכתוב: על ההורג לרעת הנרצח... ועל השני הנעשה לרצון הנרצח ולסובתו, אשר גם איש המעולה וגם כשהוא מאוהבי הנרצח ידמה כי מצוה הוא עושה להמיתו כדי להשקיטו מצער.

1) הסבר מה הוא הקטי בפסוקים אלה. (ד-ה-ו) טאותם רצו שני הפרשנים ליטב?

2) מה בין שני הפרושים האלה?

3) התוכל ליטב קטי זה בדרך אחרת שלא כפי שני אלה? וע' בראשית א כ"ז: ויברא אלוקים את האדם בצלמו - בצלם אלוקים ברא אותו...

ויקרא כ' ט': כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת - אביו ואמו קלל.
ויקרא כ': י': ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו...

ג. ה: ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד כל היה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם.

ראב"ע ד"ה ואך את דמכם: פרושו: התרתי לכם לשפוך דם כל חי, זולתי דמכם של נפשותיכם, שאתם אדם, לא התרתי, רק אדרשנו, כטעם (תהלים ט' ע') "כי דורש דמים אותם זכר", וזה כלל. ואחרי כן באר "מיד האדם", אם יהרגו רבים את יחיד או יחיד את יחיד אני אדרוש הדם, גם אדרשנו מיד כל חי, שאצוה לאחרת שתהרגנה; והנה החיות מותרות לכם ולא אתם לחן. והמפרש "דמכם לנפשותיכם" - זה ההורג נפשו, הוא רחוק בעיני וְהוסיף לבאר, או היא מצוה לבני נח, והוא הישר להרג ההורג.

רטעם "באדם" - בעצים, או לעיני הכל, או כעבור האדם שנשפך דמו, וכמיהו רבים.

1xx) הסבר את המקום הראשון המסומן בקו בדבריו, ותן דוגמא בתורה הכתובה על פי אותו מבנה!

2xx) הסבר את המקום השני המסומן בקו. מה הוא ההבדל שבין שני הפרושים המובאים בדבריו? ("או"!)

3xx) מה הם שלשת הפרושים הנתנים בדבריו למלת "באדם" בטס"ו, ואיזה מהם מטכיה עם רש"י?

ד. ה ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש

רש"י ד"ה ואך את דמכם: אע"פ שהתרחי' לכם נטילת נשמה בבהמה, את דמכם אדרוש מהטופך דם עצמו.

ד"ה לנפשותיכם: אף החונק עצמו אע"פ שלא יצא ממנו דם.

1) מה הצריך את רש"י לפרש שהמזכיר כאן באבוד עצמו לדעת ולא ברצח?

2) מה בינו לבין ראב"ע - שהובא בשאלה ג - ביישוב קשי זה?

3xx) ע"פ איזה משני הפרושים מתבררת יותר תחילת הפסוק "ואך"?

ה. ו. שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם.

פרקי אבות משנה י"ד:

הוא (ר' עקיבא) היה אומר: חביב אדם שנברא בצלם; הבה יתירה גודעת לו שנברא בצלם, שנאמר: "בצלם אלוקים עשה את האדם".

מקשה המהרש"א: למה לא הביא ראיה מהפסוקים הקודמים בתורה דקאמר (א כ"ו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" וכתוב (א כ"ז) "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו", ונקט הפסוק הזה (ס"ו ו'), שהוא האחרון שבתורה?

נסה לישוב קושייתו!

ו. ו- שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלוקים עשה את האדם.

רד"ק ד"ה באדם: על ידי הדינים.

" כי בצלם אלוקים: כי הוא נכבד מכל הנבראים השפלים עד שהאל בראו בצלמו, בשכל שנתן בו, לפיכך יש לשאר הנבראים שיצאו ממנו, וגם איש את אחיו שלא ישחית גופו וצלמו, כי אם יהרגוהו הנה השחית מעשה האל הנכבד שבכל השפלים, והוא עשה אותו בצלמו והוא השחיתו.

ואף בפחותים מן האדם לא היה רשות לאדם להשחיתם, עד שצוה האל לנח, וגם בצומח שהוא פחות מן החי היה צריך מצות האל להחיותו לאדם ולחיה כמו שאמר (פרק א') הנה נתתי לכם את כל עשב. וכן צוה האל לשפוך דם האדם לחסאו, כמו שצוה בתורת משה, וזה כראויים לעונש מיתה לפי חסאם, כל חוטא כראוי לו, לפי שהוא השחית צלמו תחילה בעברו מצות האל.

חזקוני ד"ה עשה את האדם שיהא דין ושופט לירא ממנו ולא שיבזוהו ויקללוהו.

מלבי"ם ד"ה כי בצלם: ...: והוא כלי יקר, לא ינקה כל הפוגע בו.

1) כיצד יפרש הרד"ק את הב' של "באדם"?

2) למי מוסכות שתי מלות "הוא" המסומנות בקו?

3) מה מובנה של מלת "וכן" המסומנות בקו, בין אלו שני עניינים (צוריים) מקשר "וכן" זה?

4) למי הכונה כאן באדם אשר נברא בצלם, לגוי, לרוצח, או לשופט - לפי דעות שלש המפרשים הנ"ל?

השאלות המסומנות X קשות והמסומנות אא קשות ביותר, יפתור כ"א לפי הבנתו.

שאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.